

CSINTA SAMU 2017.11.24 00:35 Frissítve: 2017.11.24 00:35

Írni valami szépet**– Csinta Samu publicisztikája**

Nem tudom, elgondolkoztak-e már azon, vajon miért nincs – na jó, miért van elenyészően kevés – sporttémájú irodalmi mű. Nem, most nem a sportolókról, sportklubokról készült memoárkötetekre gondolok, amelyeket a jótékonyan megszépítő emlékezés, a veretes évforduló vagy az eladott mezszámokban is jól mérhető aktuális népszerűség generál. Tagadhatatlan, ezeknek is megvan a helyük a sportkedvelők könyvespolcain. A régebbi vágásúak saját emlékeik pontosságának fokmérőjeként kezelik e műveket, elhomályosuló szemmel nézegetik a korabeli fényképeket, amelyeken kivehetetlenül, de valószínűsíthetően ott kergeti a labdát valamelyik helyi nagyság, akiből akárki is lehetett volna, ha a családi körülmények, a szerelem vagy az üzemi párttitkár – egyáltalán: az élet – nem töri ketté az ígéretesen bimbózó karriert. Vagy ott vannak a mai sztárokról született könyvek, amelyek nagy részének túlnyomó hányadát a több-kevesebb igényességgel összeszerkesztett hírek, bulvárpletykák alkotják, és amelyeket már a könyv megjelenése pillanatában régen felülírtak a különböző hírportálok, csapatoldalak újdonságai. Ilyenből aránylag bőven van, tessenek befáradni a legközelebbi könyvesboltba, belelapozni a kötetekbe, aztán mindenkinek lelke rajta.

Elsősorban az olyan irodalmi alkotásokat hiányolom, amelyekben a történet gerincét a sport képezi, s az író a sportot mint a harc, a kitartás, a becsület, a barátság, a gyávaság, a hazaszeretet, az áruháza, egyszerűen az élet hordozóanyagaként kezeli. Ami abszolút életszerű lenne, hiszen a sportban, az őt körülvevő közegben, az általa kiváltott érzésekben, a velük való azonosulásban vagy elutasításukban, az álmok valóra váltásában vagy szertefoszlásában esetenként olyan feszültség sűrűsödik, amelyre bármelyik királydráma „befizetne”. Vagy ha konkrétan nem is, hiszen a történelmi idő valóban nem tette lehetővé, hogy egy-egy zsarnokságba beleőrülő uralkodó tragédiájával a sport drámaisága vetekedjen, az általa fakasztott érzések megrázó ereje bármikor pariban lehetett volna a kérges középkorban apró mellékszövegének számító boszorkányégetéssel.

És mégsem. Még a múlt század felvilágosult eszméi közepette sem. Karinthy Frigyes mindenképpen tehet róla, nála nemcsak a diák lógott a színen röhögésre ingerlően, az Együgyű lexikonban még tovább megy. „Sport alatt mindazokat a mozgásokat és görcsöket értjük, amiket evégből felheccelt emberek egyes testrészeikkel külön és egész testükkel oly célból végeznek, hogy egyetlen rész se maradjon azon a helyen, ahova az isten teremtette, hanem lehetőleg oly helyzetet foglaljon el, amire az illető testrész egyáltalában nincsen berendezve. Ehhez a művészethez a test összes részeit fel lehet használni: kivéve az agyvelőt, melynek működése zavarólag hat, mert a görcsöket és ficamodásokat marhaságnak minősíti” – ilyenek állnak például az említett műben, amelynek műfajával természetesen tisztában vagyunk, de néha úgy vagyunk vele, mint a hajdani párttitkár: értjük mi a viccet, elvtársak, csak nem szeretjük.

Mondhatnánk, hogy miután a sport bizonyos értelemben a mindenkori társadalmi rétegződés, elvárások tükörképe, modellszerű leképzése, az élet utánczása, a magyar irodalom nem ritkán tragikus hangoltságát szükségszerűen ironikus motívumokkal színesítette. Mert a sport egyszerre lehet irodalmi művek cselekményének háttere és reflexió tárgya, de rendszerint túlmutat önmagán. A ritka nyomok egyikével a pekingi olimpia évében találkozhattunk, amikor a Petőfi Irodalmi Múzeum és a Magyar Sportmúzeum közös kiállítása – némileg eltávolodva a sporttól – az irodalmi tematika elterjedtségét és jogosultságát kívánta bemutatni. A tárlat címe – „Úgy futok, hogy célba jussak” – két névhez is köthető: Pál apostoléhoz, illetve a tőle „kölcsonzó” és némileg átalakító Mészöly Miklóshoz, aki a Saulus-könyv mottójában idézi. További hasonló minták kerestetnek.

A hibák egy része talán a mi készülékünkben is keresendő. A kezdő sportújságírók ugyanis annak idején a nagy öregek olyan vehemenciával igyekeztek megtanítani a magyar nyelv egyik legnagyobb értékére, a tömörségre, hogy az sok esetben helyrehozhatatlan nyomokat hagyott a feltörekvő fiatal pszichéjében. Azt mondták neki például, hogy menjen ki a Csepel–Salgótarján ifire, és diktáljon róla három sort. Plusz az összeállítást. A hasonló feszes helyzetek alakíthatták ki azt az eszköztelen nyelvezetet, amelyre alapozva aztán az irigykedők tudományosnak álcázott alapossággal „árasták” be néhány századra a sportújságírói szókincset. Akadt azonban olyan is, aki élt a helyzettel, s mivel a harmincöt-negyven szavas tudósítás valóban nem kívánt másfél órás feszült agymunkát, olyan élményanyagot halmozott fel a csepeli panelek látványáról, a kikötő felől áradó szagról, az öreg drukkerek dumájáról, hogy többszörösen díjazott írók hiába járták hasonlóért a világot tanulmányút gyanánt.

Én már szerencsésebb korban születtem, a szakma felhígulása, a tekintélyelvű rendszer szétesése olyan lazaságokat engedélyezett, hogy egész tudósításokat írhattam. Közben meg szinte értetlenséggel figyeltem, amint a kultúrrovat sztárjának számító kolléga – akinek személyével kapcsolatban már alig leplezetten emlegették a József Attila-díjat – zavartan mondta mintegy mellékesen a sportrovat vezetőjének: este kimegy az Újpest–Volán hokimeccsre, s szívesen ad néhány sort, ha igény lenne rá. Hogyne, persze, jött is néhány míves mondat, igaz, a napos szerkesztőnek a hírügynökség tudósításából kellett hozzáfércelnie az eredmény alakulását. Döccent is akkorát az anyag, mint száguldó autó az aszfaltút végén.

A rendszerváltást követő hónapokban a Nemzeti Sport novellapályázatot hirdetett. Persze hogy emlékszem rá, hiszen magam is beneveztem, mi több, írásom valamilyen különdíjban részesült, amellyel akkoriban számomra elképzelhetetlenül nagy összegű pénzdíj is járt. Sőt, az írás meg is jelent a lapban. Mégis egészen más okból maradt emlékezetes az eset: az első díjat Esterházy Péter nyerte meg, a másodikat meg Karinthy Ferenc. Napokig szédelegtem a hírtől: micsoda társaságba sodort a jó sorsom! Készültem a pillanatra, amikor én, a kezdő odamegyek majd a két nagy emberhez, és közös fényképezkedésre kérem fel őket. A dologból nem lett semmi, utólag értesültem csupán a díjkiosztó ünnepségről, elillant a pillanat feszültsége és ünnepélyessége, engem meg sodortak tovább a sportújságírás csodálatos világának mindennapjai.

Azóta hiszem, hogy a sport lehet irodalmi alkotás témája, alanya, hordozója. Hogy miként, milyen módon? Nem tudom pontosan. Akár mint a már említett Mészöly Miklós Az atléta halála című kisregényében, amelyben az ötvenes évek hangulata nemcsak utalások szintjén

körvonalazódik, hiszen talán sohasem volt annyira fontos mítoszképző szerepe a sportnak, mint azokban az években. A sportról szóló beszéd már pusztán a témából fakadóan a legenda befogadásának igényhorizontját rajzolja fel az olvasóban, még akkor is, ha a szövegben az egyértelmű fogalmazás, a felmagasztalás hiánya gyökeresen ellentmond a legendateremtés kritériumainak.

Mert legendákra változatlanul szükségünk van, és ezen az igényen semmit sem változtattak az idők. Legfeljebb rajtunk, akik valahogy szégyenlősebbek, érdekesebbek, elutasítóbbak lettünk. Miközben legtöbbünkben ott a vágy: írni a sportról valami szépet, nemeset, túl az olcsó érzelemhajhászáson, túl a sekélyes vágyon, hogy mindjárt holnap megveregesse valaki vállunkat.

Írni valami szépet az életünket jelentő világról.